

prináša. V tomto smere mi pripomenula prednášky nebohého profesora Čečetku, ktorý výberom postrehov naplnil semestrálnu prednášku o diferenciacii v pedagogike. Zvýraznil výhody individualizácie výchovného pôsobenia, výchovných cieľov i metód a argumentoval, že ich šablónovitosť unavuje, pričom dominantou individualizácie je sloboda a uvedenie detskej mysle do styku s univerzálnymi pravdami, ktoré sú nezávislé na čase a mieste. V r. 1952 to chutilo ako bonbóny. Aj Matouškova knižka je plná bonbónikov pestrých postrehov. Možno, že na str. 103 pri regresnej, civilnej a heroickej detskej osobnosti mohol pripomenúť E. Berneho a k Bálintovmu staršiemu pojmu autogénna nemoc u nás používaný autoplastický obraz choroby (s. 98), prípadne miestami viac argumentovať (napr. zdôvodnenie prospešnosti sotva realizovateľnej zmiešanej delikventno-nedelikventnej skupiny; s. 65). Na str. 122 by sa dalo podotknúť, že skupina cvičená na analýzu terapeutovej emočnej reakcie na klienta nemá nárok na neomylnosť apod. Ale to sú len niektoré námatkové drobnosti pri povinnosti recenzenta byť kritickým, čo nemôže oslabiť množstvo spomenutých i neuvedených kladov recenzovanej publikácie. Jej učebnicový potenciál využijem najbližšie na seminári z psychológie zdravia.

O. Kondáš

J. Viewegh:

SEBEVRAŽDA A LITERATURA

Brno, *Psychologický ústav Akademie věd České republiky a Nakladatelství Tomáše Janečka*, 1996, 280 s.

Na knižním trhu se objevuje zajímavá kniha brněnského psychologa doc. J. Viewegha, sondující mnohostranné vztahy mezi sebevraždou a literaturou. Doc. Viewegh je jedním z mála psychologů, kteří se u nás už po desetiletí výzkumně orientují na psychologii umění, zejména na psychologii umělecké literatury. Cílem recenzované publikace - jak autor sám uvádí - je objasnit z psychologického hlediska složitý jev sebevraždy prostřednictvím literatury a současně ukázat nové možnosti výpovědního charakteru literárního umění.

Kniha je rozčleněna na dvě části („Sebevražda jako vědecký problém“ a „Sebevražda jako osud“). Do základních tematických a metodologických otázek výzkumu sebevraždy nás uvádějí čtyři obsáhlé kapitoly první části. Zároveň jsou kriticky posouzeny současné hlavní výzkumné přístupy k sebevraždě: sociologický, medicínský a psychologický přístup. Ve vlastní hodnotově motivační koncepci sebevraždy upozorňuje autor na skutečnost, že sebevražedný čin představuje většinou závěr dlouhodobě probíhajícího suicidálního vývoje, zejména u bi-

lanční sebevraždy, to znamená suicidia osob v podstatě normálních, které se rozhodují k sebevraždě na základě bilance svého dosavadního života a vážení jeho hodnotových vyhlídek. Pro výzkum tohoto typu suicidálního vývoje zvolil autor komparativní analýzu biografického materiálu (osobních dokumentů, zejména deníků a dopisů) a literárního uměleckého a filozofického díla tvůrčích osobností s vážným sebevražedným jednáním. Uplatnění tohoto výzkumného přístupu dovoluje získat - jiným způsobem nsnadno přístupné - informace o prožitkovém světě sebevrahů, studovat proces objektivace životních prožitků tvůrčího jedince-sebevraha transformací do uměleckého nebo filozofického díla a zpětný vliv díla na vývoj a průběh suicidálního jednání. Specifický terén „sebevraždy v literatuře“ umožňuje řešit i obecněji koncipovaný problém antropologické funkce umění u jedinců v mezní životní situaci. Z Vieweghovy koncepce vztahu tvůrčího aktu a sebevraždy lze vyvodit i podnět pro praktickou terapeutickou práci s tvůrčími osobnostmi. Tvůrčí čin může totiž, za jistých okolností, vést sebevraha k opětovnému hledání smyslu, což je samo o sobě odklonem od zamýšleného suicidia a nadějí, že smysl bude nakonec zakotven právě v onom tvůrčím aktu.

Druhá část knihy podává konkrétní psychologické analýzy suicidálního jednání tvůrčích jedinců-sebevrahů z oblasti literární tvorby: Ladislava Klímy, Stefana Zweiga, Jochen Kleppera, Jacka Londona, Cesara Pavese a Sylvie Plathové. Knižní studie J. Viewegha je zakončena - netradičně - osobním vyjádřením autora jako věřícího křesťana k problému sebevraždy.

Tématika Vieweghovy knihy otevírá po desetiletí u nás opomíjený a umlčovaný přístup vycházející z metodologie duchovědně orientované psychologie umění, zejména psychologie literatury. Jde o původní, v akademické psychologii nekonvenční přístup, sondující na problematice sebevražednosti možnosti výzkumu tvůrčí osobnosti prostřednictvím uměleckého a filozofického díla.

Studie zasvěceným a obsáhlým způsobem informuje o všech základních složkách a projevech sebevražedného jednání a spojuje vědecký, zejména psychologický přístup k výzkumu sebevraždy s analýzou života a díla literárních umělců-sebevrahů nejen prostřednictvím vědy, nýbrž i médiem jazyka umění. Právě z tohoto hlediska jsou sondovány nové možnosti výpovědního charakteru umění pro psychologický výzkum. Publikace oslovuje nejen odborníky z oblasti psychologie, literární vědy, sociologie, filozofie a medicíny, nýbrž i zájemce z řad vzdělané laické veřejnosti.

I. Čermák